

Огілько К.С., студент Житомирського
регіонального відділення навчально-
наукового інституту № 4 Національної
академії внутрішніх справ *Науковий
керівник*: кандидат юридичних наук, доцент
Полішко Н.Л.

ОСОБЛИВОСТІ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ У ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Становлення правової держави в умовах розвитку ринкової економіки потребує наведення належного порядку в сфері нормативного забезпечення соціально-трудових відносин, оскільки для багатьох громадян, праця є єдиним джерелом поліпшення свого добробуту та зміцнення держави в цілому

Матеріальна відповідальність працівників за трудовим правом України є окремим видом юридичної відповідальності, оскільки існує в праві самостійно і реалізується в рамках правоохоронних відносин у складі трудових правовідносин. Однією із визначальних функцій матеріальної відповідальності є гарантійна функція, що покликана посилювати юридичні гарантії при притягненні до матеріальної відповідальності і повинна розвиватися у повній відповідності із соціально- економічним та політичним розвитком держави, відповідати інтересам як суспільства, так і інтересам кожного, окремо взятого, працівника. Як окремий специфічний інститут трудового права, матеріальна відповідальність об'єктивно вимагає включити до свого складу усі можливі види та випадки такої відповідальності при регулюванні трудових, і тісно з ними пов'язаних відносин, адже зміст даного інституту повинні складати правові норми, які встановлюють як позитивний, так і негативний аспекти юридичної відповідальності. Крім того, правові норми трудового права тісно переплітаються з нормами цивільного, що вказує на комплексність правового інституту матеріальної відповідальності.

Трудове майнове правопорушення відрізняється від інших дисциплінарних проступків у першу чергу своїм об'єктом. Правопорушник (працівник) зазіхає на майно підприємства, заповдіює йому певну шкоду, тому до нього застосовуються не тільки дисциплінарні, але і відновлювальні санкції, що

відрізняються від перших цілеспрямованим. Таким чином, скоєне працівником трудове майнове правопорушення - це винне протиправне заподіяння шкоди майну підприємства (із яким заподіювач шкоди перебуває або перебував у трудових відносинах на момент її заподіяння), що припускає застосування майнових санкцій, які містяться в трудовому праві. Конструкція або склад правопорушення в правовій науці (а також і на практиці для ретельного з'ясування правомірності притягнення порушника до відповідальності) розглядається як єдність об'єкта й об'єктивної сторони, суб'єкта і суб'єктивної сторони. У цивілістичних видах відповідальності практично ці ж елементи іменуються її умовами. Причому тільки сукупність елементів дозволяє говорити про наявність або відсутність конкретного правопорушення.

У юридичній літературі з трудового права існує думка більшості вчених про те, що матеріальна відповідальність працівників настає при сукупності таких умов: а) пряма дійсна шкода наявному майну підприємства; б) протиправність поведінки працівника (шкода, заподіяна внаслідок порушення або невиконання трудових обов'язків); в) причинний зв'язок між протиправною дією або бездіяльністю працівника і виниклою шкодою; г) вина працівника, що заподіяв шкоду, у формі умислу або необережності (з цим законодавець і пов'язує її межі: повна або обмежена). Крім того, матеріальна відповідальність працівників за трудовим правом має, по-перше, ознаки, властиві усім видам юридичної відповідальності; по-друге, ознаки, властиві тільки тим видам відповідальності, що мають відшкодувальний характер; по-третє, ознаки, властиві лише цьому виду відповідальності. Все це дозволяє стверджувати, що матеріальна відповідальність є самостійним видом юридичної відповідальності, який застосовується під час реалізації трудових відносин і виникає в тому випадку, коли порушуються обов'язки, передбачені трудовим договором. Тому матеріальна відповідальність ні в якому разі не може бути різновидом цивільно-правової відповідальності.

Матеріальна відповідальність, якщо її розглядати з точки зору правової категорії, являє собою відшкодування працівником шкоди, заподіяної власнику підприємства. Тому підставою матеріальної відповідальності, як правовідносин по

відшкодуванню шкоди, є юридичний факт - скоєння працівником правопорушення, в результаті якого виникла шкода. Зміст юридичних зв'язків між власником майна і працівником на цій стадії - кореспондуючі одне одному права і обов'язки кожного з них щодо формування шкоди.

Реформа трудового законодавства, побудова його цілісної системи неможливі без розробки концепції розвитку трудових відносин, а відповідно, і концепції розвитку трудового законодавства в цілому і кожного з його інститутів, одним із яких є інститут матеріальної відповідальності. На нашу думку подальше реформування трудового законодавства повинно спрямовуватись: на підпорядкування трудових відносин закону вартості у відносинах з матеріальної відповідальності, що обумовлено наявністю майнового елемента; дотримання принципу соціальної справедливості (притягнення до матеріальної відповідальності у суворій відповідності до закону; у зменшенні розміру матеріальної відповідальності залежно від вини, майнового стану сторони, яка заподіяла матеріальну шкоду); примат міжнародного права над внутрішнім - норми, що регулюють матеріальну відповідальність, повинні відповідати ратифікованим Україною положенням конвенцій МОП; реалізацію матеріальної відповідальності працівників в рамках окремих охоронних правовідносин з матеріальної відповідальності, які слід розглядати як тісно пов'язані з трудовими правовідносинами і такі, що впливають із них; реалізація в межах цих правовідносин конкретних заходів відповідальності.

Список використаних джерел

1. Кузніченко О.В. Правові питання притягнення працівників органів внутрішніх справ до матеріальної відповідальності за заподіяну ними шкоду: дис. канд. юрид. наук: 12.00.05 / Національний університет внутрішніх справ. - Харків, 2001. - 235
2. Скакун О.Ф. Теория государства и права. Учебник. - Харьков: Консум; Ун-т. внутр. дел, 2007. - 304 с.
3. Смирнов О.В. Трудовое право. Учебник. - М.: Стапіс+ЛТД, 1996. - 484с.